

τούτην γάρ την αγαπητήν μας πόλιν την οποίαν κατέσχεται ο θεός της Αθηναίας, η οποίαν έχει την παραδοσιακή της φύσην και την παραδοσιακή της πολιτείαν, σαν την παραδοσιακή της πόλιν της Αθηναίας.

Η ΜΕΛΙΣΣΑ
ΤΟΝ ΑΘΗΝΩΝ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Θ'. καὶ I'.

κατὰ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΝ καὶ ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ.

Περὶ Κουκκίτου ἡ σπασμωδικοῦ δηχός.

Coqueluche tussis convulssiva, spasmatica,
suffocativa.

Αἱ ἀλλεπαλλήλως ἐνσκήψασαι ἐφέτος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπιδημίαι μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ πραγματευθῶμεν περὶ αὐτῶν μᾶλλον ἢ περὶ παντὸς ἄλλου σπουδαίου καὶ κοινωφελοῦς ἀντικεμένου. Ἀπὸ δύο δὲ περίπου μηνῶν ἐνέσκψεν ἐν Ἀθήναις δυστυχῶς καὶ ἡ νόσος Κουκκίτης, φέρουσα ἐπιδημικὸν μὲν ἀλλ’ ἄχρι τοῦδε οὔτε ὀλέθριον οὔτε ἐπίφοβον χαρακτῆρα.

Κουκκίτης δὲ ἡ Κουκκίτης εἶναι νόσημα ἐπιδημικὸν, προσβάλλον καὶ τὸ ἔξοχὴν τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν κατωτέραν τῶν δώδεκα ἑτῶν, μεταδιδόμενον διὰ τῆς ἀσθῆτος καὶ διὰ τοῦ ἀέρος, διαρκοῦν τέσσαρας ἑβδομάδας, μέχρις ἃ ὅτε ἡ δέκατη ἡ καὶ δέκα ἐνίστε, δυσκόλως ἐπηρεαζόμενον κατὰ τὴν πορείαν του ὑπὸ πᾶν οἷον δή ποτε εἰδός. Θεραπείης καὶ ἀποληγον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἵστιν ἐνιελῆ.

Καίτοι ἐλληνικὴν ἔχον τὴν ὄνομασίαν τὸ νόσημα τοῦτο καὶ γνωστὸν γνωστότατον ὃν ὑπάυτην εἰς πάντας τοὺς τὴν ἐλληνι-

κὴν γλῶσσαν ἥδη λαλοῦντας λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἐξ ὅσων ὅμως ἡμεῖς γνωρίζομεν ὑπ' οὐδενὸς ἀρχαίου Ἑλληνος ιατροῦ περιέγρα-
φη, οἱ δὲ μνημονεύμενοι ἐν ταῖς ἐπιδημίαις τοῦ Ἰπποκράτους
βῆχες ἢ κυνάγχαι πρὸς πᾶν ἄλλο νόσημα ὁμοιάζουσιν ἢ πρὸς
τὸν σημερινὸν κοκκίτην. Οἱ πρῶτοι δὲ, ὅστις ἐσπούδασε καὶ πε-
ριέγραψε τὸ νόσημα τοῦτο, ὑπὸ τὸ ὄνομα tussis puerorum
convulssiva (ἢ οὐ σπασμωδικὸς τῶν παιδῶν) ἦτο ὁ ιατρὸς Villis
κατὰ τὸ 1682. Ἐκτὸτε παρετήρησαν καὶ περιέγραψαν αὐτὸν
κατὰ διαφόρους μάλιστα ἐπιδημίας καὶ διάφοροι ἄλλοι ιατροί.

Χαρακτηρίζεται δὲ τὸ νόσημα τοῦτο ως ἔξης.

Προηγουμένης κοπώσεώς τινος, ἀδιαθεσίας, πταρμῶν, ἀπλοῦ
κατάρροι καὶ υγρότητος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παροδικῶν ἔξαφεων
τοῦ προσώπου, καὶ ἐν γένει προηγουμένων πάντων τῶν φρινο-
μένων ἐκείνων, τὰ ὅπια προηγοῦνται τῆς ἐνσκήψεως ἐπιδημι-
κοῦ τινος ἐξανθήματος οἴον τῆς ἰλέρεως, ἐπιγίνεται εἰς τὸν
πάσχοντα ἥτε τὸ μὲν πρῶτον ἥπια, ἔπειτα δὲ λίαν ὀχληρὰ
καὶ σπασμωδική χαρακτηρίζεται δὲ ἢ ἥτη αὕτη ἐκ τοῦ ὅπιον
πάσχων λίαν βραχείας ἐκπνοής μόνον δύναται νὰ ἐκτελέσῃ
ἐπὶ πάσης δὲ τοιαύτης ἐκπνοῆς ἐπέρχονται ἀλεπάλληλαι πολ-
λαὶ σπασμωδικαὶ, βηγάδεις καὶ τοσοῦτον ἥχηραι εἰσπνοαὶ,
ῶστε τὰ πάσχοντα δυστυχῆ νήπια πολλάκις μιμοῦνται τὴν
φωνὴν τοῦ κελαδοῦντος ἀλέκτορος ἢ πετινοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἵσως
ἡ ὄνομασία κοκκίτης.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἢ ἥτη αὕτη εἶναι ως εἴπομεν ἀπλῆ,
ἔπειτα ὅμως παρά τισι γίνεται ἀγρία ἢ καὶ θηριώδης, τὰ δυ-
στυχῆ πάσχοντα πολλάκις ἐνῷ ἕχουσι καταλαμβάνονται καὶ
ὑπὸ σπασμῶν γενικῶν, πάντοτε δὲ μελανίζουσι κατὰ τὸ πρό-
σωπον καὶ ἔξοιδαίνονται κατὰ τὰ ἄνω ἐνεκα τῆς ἐπὶ τῆς σπα-
σμωδικῆς βηγδὸς συμφόρησεως τοῦ ἀίματος. Συνέβησαν δὲ καὶ
περιστατικὰ, καθ' ἀ ἐπὶ μιᾶς τοιαύτης σπασμωδικῆς βηγδὸς τὰ
πάσχοντα ἔμειναν νεκρά, εἴτε ἐνεκα τῆς σφοδρότητος τῶν σπα-
σμῶν, εἴτε ἐνεκα τῆς ἐπὶ αὐτῶν ἐμφράξεως τῆς ἐπιγλωττίδος
δι' ἀπλῶν πτυέλων ἢ φλεγμάτων, τὰ ὅποια, μὴ ἔχοντες οἱ ἀρ-
ρώστοι ίκανὰς δυνάμεις ν ἀποπτύωσιν, ἐπικαθηνταὶ καὶ κω-
λύουσι τὴν ἐν τοῖς πνεύμοσιν εἴσοδον τοῦ ἀέρος καὶ διὰ μόνης
τῆς εἰδικῆς αὐτῶν βαρύτητος ὁ δὲ θάνατος τότε ὁμοίαζει τὸν
ἐκ πνιγμονῆς ἀλλ' αἱ περιπτώσεις αὕται εὔτυχῶς εἴναι σπά-
γκαι, τὸ δὲ συνηθέστερον εἶναι νὰ ἐμή ὁ ἀρρώστος ἐφ' ἐκάστης
βηγδὸς ἀπαντα τὰ ἐν τῷ στομάχῳ περιεχόμενα καὶ τότε ἀνα-

κουφίζεται κατά τι καὶ ἡρεμεῖ μάλιστα, μένων πάντη ἀπύρετος μέχρι τῆς ἐπανόδου ἄλλης ὁμοίας φύσεως παροξυσμοῦ σπασμωδικοῦ βηχός.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀπλῶν περιστάσεων ὁ ἄρρωστος εἶναι πάντη ἀπύρετος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, μόνον ὅσάκις ἔγειρεται βήξεξάπιεται κατά τι καὶ ἡ κυκλοφορία καὶ οἱ σφυγμοὶ γίνονται καὶ συχνότεροι καὶ ταχύτεροι καὶ πληρέστεροι καὶ σκληρώτεροι· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι παραδικὸν καὶ τρόπον τινὰ στιγμιαίον· διότι ἀμέσως μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ βηχός τὰ πάντα ἐπανέρχονται σχεδὸν εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν κατάστασιν, πολλάκις μάλιστα, ἀμέσως μετὰ τὸν βῆχα καὶ τὴν ἔμεσιν, ὁ ἄρρωστος ζητεῖ τροφὰς, ἵν' ἀντικαταστήσῃ φρίνεται τὰς δι' ἐμέτου ἐξειθύστες.

Καίτοι δὲ τοιούτου ὄντος κατὰ τὰ πλεῖστα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ νοσήματος, οὐχ ἡττον ὅμως ὁ ἄρρωστος ἀρ' ἡμέρας εἰς ἡμέρας γίνεται ἴσχυρότερος καὶ χλωμότερος· παρὰ πολλοῖς δὲ, ἔνεκα τῆς ἀνωμάλου καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας διαταραχτομένης κυκλοφορίας τοῦ αἷματος, συμβαίνουσι καὶ οἰδήματα κατὰ τὰ ἄκρα· παρ' ἄλλοις δὲ ἔνεκα τῆς σφοδρότητος τοῦ βηχός συμβαίνουσι καὶ κῆλαι· παρὰ τοῖς πλείστοις ἐπίσης ἐπὶ τῆς βηχός ἐκφεύγουσιν ἀκονισθεῖς τὰ τε οὖρα καὶ τὰ κόπρανα· καὶ παρ' ἄλλοις συμβαίνουσι καὶ ἐκπτώσεις τοῦ ἀφεδρῶνος· ἀλλ' ἀπαντα ταῦτα εἶναι σμικρᾶς προσοχῆς ἀξια, διταν τὸ νόσημα ἦναι ἀπλοῦν καὶ ἥπιον. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὸ νόσημα δὲν εἶναι ἢ δὲν μένει πάντοτε τοιοῦτον, ἀλλ' ἐνίστε συμπλέκεται μετὰ πνευμονίας ἢ θρογγίτιδος, ἢ μᾶλλον είπειν τὰ νοσήματα ταῦτα ἐπιγίνονται ἐνίστε διαρκοῦντος τοῦ κοκκίτου, ἔνεκα τῆς μεγάλης κατὰ τοὺς πνεύμονας συμφόρησεως τοῦ αἷματος. Παρ' ἡμῖν δὲ δὲν εἶναι σπάνιαι αἱ ἐπιπλοκαὶ τοῦ νοσήματος τούτου καὶ μετά τινος διαλείποντος καὶ μάλιστα κακοήθους πυρετοῦ.

Τοιοῦτοι παροξυσμοὶ σπασμωδικῆς βηχός ἐπαναλαμβάνονται πολλοὶ πολλάκις τῇ ἡμέρᾳ κατ' ἀόριστα διαλείμματα, διαρκοῦσ δὲ μίκην στιγμὴν μέχρι δύο ἢ καὶ τριῶν καὶ σπανίως παρατείνονται μέχρι τῶν πέντε στιγμῶν. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ παροξυσμοῦ, ὡς εἴπομεν, διεγείρεται κατά τι ἡ κυκλοφορία καὶ ὑπάρχει πυρετώδης τις κατάστασις, πέντε δὲ στιγμὰς μετὰ τὸν παροξυσμὸν ὁ ἄρρωστος ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ κοκκίτου πρέπει νὰ ἔναι πάντη ἀπύρετος, ἀλλως ἐὰν ἐξακολουθῇ δηλαδὴ νὰ ἐπιμένῃ πυρετώδης κατάστασις ἢ ἀληθής πυρετός καὶ μετὰ τὸν παρ-

ξυσμον, τοῦτο σημαίνει δτι τὸ νόσημα εἶναι συμπεπλεγμένον, καὶ τότε πρέπει νὰ προσέξῃ πολὺ ὁ ἰατρὸς εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ εἰς τὸν σπλῆνα, καὶ ἀν μὲν ἀνακαλύψῃ παθογνωμικὰ σημεῖα πνευμονίας ἢ βρογχίτιδος, νὰ μεταχειρισθῇ τὰ κατάλληλα κατ' αὐτῶν αντιφλογιστικὰ μέσα μετὰ μεγίστης ὅμως φειδοῦς καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς πρέπει νὰ μεταχειρίζηται τότε τὰς ἀφαιμάξεις· διότι δὲν πρόκειται περὶ καθαρᾶς φλεγμονῆς, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἐπιθηματικῆς τινος ἢ συμπτωματικῆς φλεγμονῆς, καθ' ὃν αἱ ἀφαιμάξεις ἢ οὐδόλως εἶναι ἐνδεδειγμέναι ἢ εἶναι μάλιστα καὶ ἐπιβλαβεῖς. Ἄν δὲ μετὰ τὸν θῆχα ἐπιμένη ὁ πυρετός, ἀν οὗτος ἐπανέρχηται καθ' ὡρισμένην ἢ αόριστα διαλείμματα, ἀν ὑπάρχωσιν ἐν τῷ σπληνὶ καὶ παθογνωμικά τινα συμπτώματα πυρετοῦ διαλείποντος, τότε ἀφέντως ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τὰς σκευασίας τοῦ περουβιανοῦ φλοιοῦ, καὶ μάλιστα τὰς ἐπὶ τοῦ σπληνὸς ἐπιτρίψεις τῆς κινίνης, ἢ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν χρῆσιν τῆς τανικῆς κινίνης μὲ μικράν τινα ποσότητα ὅπιου καὶ ἵπεκακουάνης ἐν εἰδεῖ ξηρίων τοῦ δοθέρου. Ἐπὶ τοιωτῶν περιπτώσεων εἰς τὰ κατωτέρας τῶν δέκα ἑτῶν πάσχοντα μεταχειρίζομεθα τὰ ἔξης.

Λ. Τανικῆς κινίνης κόκκ. i.
κόνεως ῥέζης ἵπεκακουάνης
ὅπιου καθαροῦ ἀνὰ κόκκ. á.
μίξας δίελε εἰς μούρας
ἴσας ὄκτω ἢ δέκα

Δ'. Σ. κατὰ πᾶσαν ὥραν μίαν.

R. Tanatis chinini gr. x.
pulg. Rad. ipêcacuanh
opii aa dr. i.
mis Divide in part. aeg
vijj-x

Ἄλλως δὲ τὸ νόσημα διαιροῦσιν οἱ παθολόγοι εἰς τρεῖς περιόδους. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον ἐπικρατεῖ συνήθως ὁ καταρρόειδς ἢ ἐγίστε καὶ ὁ γαστρικὸς χαρακτήρ. ὑπάρχει δὲ ἐνίστε τότε καὶ τις πυρετώδης κίνησις, καὶ δὲν διακρίνεται εἰσέτι ταφως ὁ σπασμωδικὸς χαρακτήρ τῆς νόσου· ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ συνήθως τρεῖς ἡμέρας μέχρι τῶν ὄκτω τότε δὲ εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀπλοποιηθῇ οσον ἔνεστι δυνατὸν τὸ νόσημα καὶ ιδίως ν' ἀφαιρεθῇ ὁ γαστρικισμὸς δι' ἐνὸς ὑπακτικοῦ ἢ κάλλιον δι' ἐμετικοῦ σπανίως εἶναι ἐνδεδειγμένη τότε ἢ ἀφαιμάξεις καὶ μόνον ἐπὶ πληθωρικῆς καταστάσεως καὶ μόνον διὰ Εδελῶν κατὰ τὸν ἀφεδρῶνα, ἀλλως ἀρκοῦσι πρὸς τοῦτο τὰ κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν σιναπώδη ποδόλουτρα καὶ τὰ χλιαρά

ποτά· διὰ τῆς δὲ μεδόδου ταύτης ἀπλοποιεῖται τὸ νόσημα καὶ συντέμνεται ἐνίστε καὶ ἡ μέλλουσα περίοδός του.

Ἅ δευτέρα περίοδος χαρκτηρίζεται ἐκ τοῦ σπασμωδικοῦ χαρακτῆρος τοῦ βηχός· τότε συνήθως ὁ ἄρρωστος βηχῶν λαλεῖ ὡς ἀλέκτωρ· ἢ περίοδος αὕτη διαρκεῖ τέσσαρας ἔβδομαίδας μέχρις ἐξ, τὸ νόσημα δὲ τότε εἶναι κατὰ γράμμα ἀνίστον. Καὶ τῷ ὅντι κατ' οὐδενὸς ἀλλοῦ ἵσως νοσήματος προετέθησκεν τοσαῦται θεραπεῖαι, τοσαῦται μέθοδοι, καὶ τοσαῦτα εἰδικὰ ιάματα, ὅσα προετάθησαν καὶ καθ' ἑκάστην προτείνονται κατὰ τοῦ κόκκιτου· ἀλλ' ὅμως τὸ νόσημα, ὡς νὰ περιπαίζῃ τρόπον τινὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν τῶν μεθόδων καὶ θεραπειῶν, καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν εἰδικῶν φαρμάκων ἀνεγνώρισεν ἄχρι τοῦδε ὡς ισχυρότερον αὐτοῦ ἀντίπαλον.

Καίτοι δὲ τοσοῦτον ἀνιάτου οὕστις τῆς φύτεως τοῦ νοσήματος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, οὐχ ἥττον ὅμως ἢ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μεγάλη θηριωδία τοῦ βηχός μετριάζεται κατά τι ἐκ τῆς καταχλήλου χρήσεως τῶν ἀντισπασμωδικῶν καὶ τῶν γαρκωτικῶν· πιστεύομεν δὲ ὅτι ταῦτα ἥθελον ἐνεργήσει κάλλιον ἵσως, ἐὰν ἥτο δυνατὸν νὰ ἐρήπταντο ἀμέσως τῶν πασχόντων ὄργανων ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ὡς ὄργανα πάσχοντα ἐπὶ τοῦ νοσήματος τούτου θεωροῦνται οἱ ἀκρέμονες τῶν τε ἀναπνευστικῶν νεύρων καὶ τοῦ μεγάλου συμπαθητικοῦ· οἱ ἀκρέμονες δὲ οὗτοι πάσχουσι τότε οὐχὶ ὑλικὴν, ἀλλὰ δυναμικὴν πάθησιν, τούτου ἔνεκα δυσκόλως δύνανται νὰ ἐνεργήσωσιν ἀμέσως τὰ ἐνδεδειγμένα φάρμακα ἐπὶ τῶν πασχόντων ὄργανων, οὐχ ἥττον ὅμως ἀντὶ τῆς ἐσωτερικῆς χρήσεως τῶν φαρμάκων τούτων προτιμητέα εἶναι ἢ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἀτμῶν, γενομένων ἐκ τῆς ἔξατμίσεως ζέοντος ἀφεψήματος εὐθαλείας (*Rella donneae*) ἢ υἱοσκυάμου ἢ καπνοῦ σχηματιζομένου ἐκ τῆς ἀνθρακώσεως τῶν φυτῶν τούτων.

Καὶ ἡ μὲν εἰσπνοὴ τῶν ἀτμῶν τοῦ ἀφεψήματος γίνεται ὡς ἔξης· ἔντος τριῶν λιτρῶν ὕδατος βράζομεν π. χ. ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας εἰς καλῶς κεκλεισμένον ἀγγεῖον μίαν οὐγγίαν φυτοῦ εύθαλείας ἢ υἱοσκυάμου· τούτου δὲ γενομένου, καλύπτομεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἄρρωστου μὲ σινδό.α., ὑπ' αὐτὴν δὲ καὶ ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ἄρρωστου θέτομεν τὸ ἀγγεῖον· δίδομεν δὲ τότε διέζοδον τινὰ εἰς τὸν ἐν αὐτῷ ἀτμὸν, ἵνα εἰσπνεύσῃ αὐτὸν ὁ ἄρρωστος, κεκαλυμμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν διὰ σινδόνος· ἢ δὲ εἰσπνοὴ τοῦ καπνοῦ γίνεται σχεδὸν ὅμοιως, καὶ ομένης ποσό-

τητός τινός τοῦ ναρκωτικοῦ φυτοῦ ἐντὸς πυραύνου καὶ εὔρισκομένου ὑπὸ τὴν σιγδόνα καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ σφράγος. Τὴν πρᾶξιν δὲ ταύτην ἐπαναλαμβάνομεν δίς καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας, διὰ μὲν τῶν ἀτμῶν τοῦ ἀφεψήματος, ἀναθερμαῖνομένου τούτου, δίς καὶ τρίς· διὰ δὲ τοῦ καπνοῦ, καίοντες ἐκάποτες ἔτεραν ποσότητα τοῦ ναρκωτικοῦ φυτοῦ. Καλὸν θὰ ἦτο αἱ εἰσπνοαι αὗται νὰ γίνωνται εἰ δυνατὸν ἐπὶ τῶν παροξυσμῶν τοῦ Βηχδός, διότι τότε ἥθελον ὧρελεῖ περισσότερον.

Διὰ τὸ δύσκολον ὅμως τῆς ἐκτελέσεως τοιούτων εἰσπνοῶν καὶ διότι πολλάκις οὔτε αὗται, οὔτε ἄλλη τις μέθοδος ἐπήρχεται ν' ἀνακουφίσῃ τὰ δυστυχῆ πάσχοντα, οἱ ἵατροι, καλῶς ποιοῦτες, καταφεύγουσι καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ στόματος χρῆσιν τῶν τοιαύτης φύσεως φραμάκων. Τὸ μόνον δὲ φάρμακον, ὅπερ διετήρησεν ἄχρι τοῦδε ὑπόληψίν τινα κατὰ τοῦ νοσήματος τούτου εἶναι ή εὐθαλεία, τούτου δὲ μεταχειριζόμεθα ἀδιακρίτως τὰ φύλλα, τὴν πόσην ἢ τὴν ρίζαν· ἀλλ' ὅσον ἀδιάφορον εἶναι τὸ νὰ μεταχειρισθῇ τις οἰόν δή ποτε μέρος τοῦ φαρμάκου. τοσοῦτον οὐσιῶδες εἶναι τὸ νὰ γινώσκῃ ἐκ τῶν προτέρων ὁ ἵατρός τὴν νωπότητά του· διότι ἀπεδείχθη ἥδη ἐκ πεῖρας ὅτι ἀπλασία καὶ τριπλασία ποσότης τοῦ φαρμάκου τούτου πρὸ πολλοῦ ἀποτεταμειυμένου ὅντος, δὲν φέρει τὸ αὐτὸν ἀποτέλεσμα, ὅπερ προξενεῖ, ὅταν ἦναι πρόσφατον.

Καλὸν λοιπὸν εἶναι ὁ ἵατρός νὰ μάθῃ πρότερον παρὰ τοῦ πάσχοντος τὸ φαρμακεῖον, παρ' οὖθα προμηθευθῶσι τὰ φάρμακα· ἀναγκαῖον εἶναι ἐπίσης νὰ συνεννοήθῃ ἐκ τῶν προτέρων καὶ μετὰ τοῦ φαρμακοποιοῦ, διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ ὅσον εἶναι δυνατὸν πλειότερον τὴν ποιότητα τοῦ φαρμάκου· ἀλλ' ἐκ τούτων δυστυχῶς οὐδὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ παρ' ἡμῖν μὲν ἀκριβειαν. Όθεν ἀνάγκη πᾶσα ὁ ἵατρός καὶ ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἴδιαν αὐτοῦ πεῖραν· ἀς διορίσῃ λοιπὸν τὸ φάρμακον εἰς ποσότητα τοιαύτην, εἰς οἷαν ἥθελε διορίσει αὐτὸν, ἐὰν ἦτο βέβαιος ὅτι τὸ φάρμακον ἦτο πρόσφατον, συνήθως δὲ εἰς τὰ κατωτέρας τῶν δέκα ἑτῶν ἥλικίας διορίζουσιν ἀνὰ ἐν σγδοον τοῦ κόκκου ἐκάστοτε καὶ δίδουσι τοιαύτας δόσεις δίς τῆς ἡμέρας, πρωτὶ καὶ ἐσπέρας, ὅταν δὲ μετὰ παρέλευσιν δύο ἢ τριῶν ἡμέρων δὲν φανῇ σημεῖόν τι ναρκώσεως, τότε ἀς αὐξηθῇ ἡ δόσις μέχρις ἔνδει τετάρτου τοῦ κόκκου ἢ καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεως κόκκου.

Πάντοτε δὲ ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ φαρμάκου τούτου ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ ἔναι προσεκτικὸς μὲ τὴν κατάστασιν τῆς ὄράσεως καὶ ίδίως τῶν κορῶν τῶν ὄφθαλμῶν τοῦ ἀρρώστου. Εὐθὺς δὲ ἅμα παρατηρήσῃ εἴτε ἀμβλύτητα τῆς ὄράσεως εἴτε μεγάλην διαστολὴν τῶν κορῶν τῶν ὄφθαλμῶν, (τοῦτο δὲ εἶναι σημεῖον ὅτι ὁ ὄργανισμὸς ἐνεργώθη ἥδη ἀποχρώντως διὰ τῆς χρήσεως τοῦ φαρμάκου) τότε ἡ πρέπει νὰ μείνῃ ἐπὶ τινας ἡμέρας στάσιμος μὲ τὴν αὐτὴν ποσότητα, ἡ πρέπει ν' ἀρχίσῃ καὶ νὰ ἐλαττώνῃ αὐτὴν έκθυηδὸν καὶ καθ' ὅν τρόπον προέβη εἰς τὴν αὔξησιν τῆς δόσεως.

Πολλοὶ μὲν οἱ ιατροὶ συμβουλεύουσι νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν χρῆσιν τῆς εὐθαλείας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀδιαφορούνταν διάγνωσιν τοῦ νοσήματος ἀλλ' ὁ ἡμέτερος Οὐφελάνδος ὅστις ἔθεωρῆνε καὶ ὡς εἰδίκον τὸ φάρμακον τοῦτο κατὰ τοῦ κοκκίτου, συμβουλεύει νὰ μεταχειριζόμεθα πόρτερον ἐμετικὸν ἢ καθάρσιον, ἵν' ἀπλοποιήσωμεν τὸ νόσημα, ν' ἀρχίσωμεν δὲ νὰ παρέλθῃ σύμπασα ἡ πρώτη περίοδος κ' ἔπειτα νὰ καταφύγωμεν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' οὐχ ἥττον καὶ ὁ ἀείμνηστος οὗτος ιατρὸς δὲν θεωρεῖ κακὸν ν' ἀρχίσωμεν καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐνσκήψεως τῆς νόσου τὴν χρῆσιν τῆς εὐθαλείας.

Καλὸν εἶναι νὰ προσέχῃ πάντοτε ὁ ιατρὸς καὶ τὰς ἐπιπλοκὰς τοῦ νοσήματος, καὶ περὶ μὲν τῶν συνήθων ἐπικλοκῶν αὐτοῦ εἴπομεν ἥδη τὰ δέοντα· ὅταν δὲ ὑπάρχωσι πρόδηλα συμπτώματα γχετρικισμοῦ, καλὸν εἶναι νὰ πολεμῶνται ἐγωρὶς ταῦτα διὰ κλυσμάτων ἢ καὶ δι' ἐμετικοῦ· ἀς μὴ φοβῶνται δὲ οἱ περὶ τὸν ἀρρώστον τὸ ἐμετικὸν καὶ ἀς μὴ προφασίζωνται δὲι ὁ πάτχων ἐμεῖ ἐπὶ παντὸς παροξυσμοῦ θηχός. Τὰ τότε ἐμούμενα εἶναι, ὡς εἴπομεν, τὰ ἐν τῷ στομάχῳ εύρισκόμενα· ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν περιστάσεων ὁ ιατρὸς ἔχει ἀνάγκην νὰ κάμῃ τὸν ἀρρώστον του νὰ ἐμέση καὶ ὀλίγην χολὴν, ἢ τούλαχιστον νὰ διαταράξῃ τὸν ὄργανισμὸν του δι' ἐνὸς ἐμετικοῦ κατά τι σκοπιμότερον τῆς διαταράξως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ διὰ σπασμωδικοῦ θηχός ἐμεσις.

Πλὴν δὲ τῆς θεραπείας ταύτης, χρήσιμα φαίνονται καὶ τὰ κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν ἐπαναλαμβανόμενα σιναπώδη ποδόλουτρα. Ἐπὶ τῆς χρήσεως τούτων καὶ πάντοτε μὲν ἀλλὰ κατ' ἔξοχὴν ὑπάρχοντος κοκκίτου, πρέπει νὰ λαμβάνηται ἡ δέουσα πρόνοια, ἵνα μὴ ἀναπνέῃ ὁ ἀρρώστος τοὺς σιναπώδεις ἀτμοὺς, οἵτινες αὐτοῖς καὶ μόνοι εἶναι ίκανοι νὰ διεγείρωσι παροξυσμὸν σπα-

συμωδικοῦ Βηγόδος τὸ δυσάρεστον δὲ τοῦτο ἀποφεύγομεν ἐὰν καλύψωμεν αἱμέσως τοὺς ἐν τῷ σιναπώδει λουτρῷ εὔρισκομένους πόδας τοῦ ἄρρώστου μὲν παχεῖαν σινδόνην.

Πρὸ πάντων δὲ εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀποφεύγωσι μετὰ προσαγῆς οἱ περὶ τὸν ἄρρωστον πᾶσαν οἴαν δὴ ποτε ἀφορμὴν, παρέχουσαν αὐτῷ αἰτίαν συγκινήσεως ἢ ἔρεθισμοῦ ἢ καὶ ἀπλῆς δυσαρεσκείας, διότι ἀμέσως τότε διεγείρεται Βηγός σπασμωδικός. Όνειροι περὶ τὸν ἄρρωστον καλὸν εἶναι νὰ μὴ καπνίζωσι, νὰ μὴ γελῶσιν ὑπερμέτρως καὶ προκαλῶσι καὶ τοῦτον εἰς γέλωτα, εἰ δυνατὸν δὲ καὶ νὰ μὴ πταρμίζωνται ἐνώπιόν του· διότι καὶ τοῦτο διεγείρει παροξυσμὸν σπασμωδικοῦ Βηγόδος, ἀλλὰ κατ' ἔξοχὴν πρέπει νὰ προσέχωσι πολὺ νὰ μὴ τῷ δίδωσιν ἀφορμὰς δυσαρεσκείας ἔστω καὶ ὄσαντος παραλογίζεται. Επὶ τοῦ νοσήματος τούτου οἱ περὶ τὸν ἄρρωστον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφοδιασθῶσι μὲν ἀπειρα καντάρια ὑπομονῆς καὶ ἐνώπιόν του ἡ δεικνύωσιν ἀγγελικὴν πραστητα. Περιττὸν εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν, διότι πρέπει ν' ἀποφεύγωσι καὶ τὰς βαρείας ὄσμας, καὶ πρὸ πάντων τῶν ὥμων σκορδῶν καὶ κρομμύων.

Η αὔστηρὰ προφύλαξις ἀπὸ τοῦ ψύχους ἀπολύτως μὲν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα· διότι παρετηρήθη ὅτι ἐπὶ τε τοῦ θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου ὁ κοκκινῆς Βηγός εἶναι καὶ δχληρότερος καὶ ἐπιμονώτερος· τούτου ἔνεκα ὁ ἄρρωστος δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ περιστοιχίζηται ὑπὸ θερμῆς ἀτμοτφαίρας, τούναντίον μάλιστα καλὸν εἶναι κύτη καὶ εύκρατης ἢ συγκεκραμμένη νὰ ὑπάρχῃ καὶ συγνάκις ν' ἀναγεῦται ὁ ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ πάσχοντος ὄήρ, διὰ τῆς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν γενομένης μεθ' ὅλης τῆς ἀναγκαίας προφυλάξεως ἀνοίξεως τῶν παραθύρων ἢ καὶ τῶν θυρῶν τοῦ κοιτῶνος τοῦ ἄρρώστου· τοῦτο δὲ καθίσταται ἀναγκαῖότατον καὶ ἀναπόφευκτον μάλιστα, ὄσαντος εἰς ἀνάγκης κοιτάζονται δύο ἢ καὶ πλειοτερα πάσχοντα παιδία ἐν τῷ αὐτῷ κοιτῶνι. Τότε μάλιστα εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀπαγορεύηται ἡ εἴσοδος εἰς ὑγιαίνοντα παιδία, διότι οὐδὲν τῷ ὅντι πρὸς μετάδοσιν τοῦ νοσήματος ἀσφαλέστερον τῆς προσεγγίσεως τοῦ ὑγιαίνοντος εἰς τὸ νοσοῦντα. Ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος παρὰ τοῖς ἄλλας ἀσθενοῦς καράσσεως πάσχουσι ἀναγκαῖα «αἱσταται καὶ ἡ χρῆσις τῆς φλανελᾶς καὶ κατ' ἔξοχὴν τῶν μαλλίνων καλτσῶν ἢ τσιραπίων. Ή δὲ λοιπὴ δίαιτα πρέπει νὰ ἦναι ἀνάλογος τῶν περιστάσεων· ὁ ἄρρωστος πρέπει νὰ τρέφηται καλῶς καὶ μὲ ζωμούς κρεάτων καὶ μὲ γαλακτώδη τροφὴν, ἀλλ' ἀπασται αἱ

τροφαι ἄλλως πρέπει νὰ ἦναι εὔπεπτοι καὶ οὐδόλως ἐρεθιστικαί· τὰ καρυκεύματα καὶ τὰ ἐρεθιστικὰ καὶ τὰ τιγαντὰ καὶ τὰ καπνιστὰ καὶ τὰ πιπερώδη καὶ τὰ λίαν εὕσμα καλὸν εἶναι νὰ ἐλείπωσι διὰ δύο λόγους· πρῶτον μὲν διότι διεγείρουσι τὴν ὅρεξιν, καὶ προκαλοῦσιν οὕτω : ἣν ὑπερπλήρωσιν τοῦ στομάχου· δεύτερον δὲ καὶ κυρίως διότι ἀπαντα ταῦτα διεγείρουσι παροξυσμοὺς θηρός· δοσον λοιπὸν ἀναγκαῖαι καθίστανται αἱ θρεπτικαὶ τοφαι, τοσαύτην καὶ ἐπιμέλειαν πρέπει νὰ καταβάλωμεν εἰς τὸ νὰ ἦναι αὗται δοσον οἴδιν τε εὔπεπτοι καὶ οὐδόλως ἐρεθιστικαί.

Καὶ ἀλμαζούστος μὲν τῆς νόσου σπανίως ἔξερχονται διὰ τοῦ θηρός πτύελα· ἅμα διμως ἀρχίσῃ ἡ παρακμὴ σύτῆς καὶ πρὶν μᾶλιστα ἐμβῆ εἰς τὴν τρίτην περίοδον ἀρχεται ἡ ἔξαγωγὴ πτυέλων· τὰ πτύελα ταῦτα εἶναι ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἵξωδη, σπανίως ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα ὠρίμων πτυέλων ἐνίοτε δὲ ἀποσπῶνται τῶν θρόγγων μετὰ μεγίστης δυσκολίας, καὶ ἄλλοτε ἐπικολλῶσι τῆς ἐπιγλωττίδος καὶ ἐπιφέρουσι προσωρινὴν πνιγμονήν ἢ καὶ θάνατον· πρὸς ἀποφυγὴν τούτων ἐπὶ τῆς περιπτώτεως ταύτης ὁ ἀρρώστος πρέπει νὰ πίνῃ ἀφδνως χλιαρὰ μαλακτικὰ ποτὰ, οἷον χλιαρὸν σουμάδα, χλιαρὸν ἔγχυμα ἀνθέων κουφοῖξιλιξὲς ἢ φλαμουρίου, ἢ καὶ χλιαρὸν ἔγχυμα ἀνθέων μαλάχης· διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὰ πτύελα γίνονται κατά τις ὀρρώδεστερα καὶ ἐπομένως καὶ εὔκολωτερον ἀποσπῶνται τῶν θρόγγων καὶ εὔκολωτερον ἀποπτύονται. Οσάκις δὲ εἶναι κίνδυνος νὰ ἐπικολλήσωσιν εἰς τὴν ἐπιγλωττίδα οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν πρέπει νὰ ἀπομακρύνεται εἰς δυνατόν μὲν ὁ ιατρὸς ἢ δ' ἄλλως ὁ φρονιμότερος νοσοκόμος ἀπὸ τοῦ ἀρρώστου, καὶ ἅμα ἴδωσιν ὅτι πτυελόν τι ἐπεκάθησεν εἰς τὴν ἐπιγλωττίδα, καὶ ὁ ἀρρώστος δὲν ἔχει δυνάμεις νὰ τὸ ἀποπτύσῃ, πρέπει ἀμέσως διὰ τοῦ δείκτου τῆς χειρός των ἢ δι' οὗ δή ποτε ἀλλού μέσου ν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τῆς ἐπιγλωττίδος τὸ πτύελον νὰ ἐμφυσήσωσι μὲ τὸ στόμα των ὀλίγων ἀέρα εἰς τὸ στόμα τοῦ πάσχοντος. ἄλλως οὕτως ἐν τῇ στιγμῇ ἀπόλλυται· πρόσφατον ἔχομεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν θάνατον, συμβαντα ἔνεκα τούτου πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς κοράσιον πολυτίμου τινὸς φίλου μας παθὸν συνάμαχ κακοθή πυρετὸν καὶ ἐλμινθίασιν· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ κακοθήμους πυρετοῦ ἐσώθη διὰ τῆς χρήσεως τῆς κινίνης, τὸν δὲ ἐξ ἐλμινθῶν ἐρεθισμὸν, ἀποτυγχανόσεις τῆς ἔξαγωγῆς τῶν σκιωλήκων, κατεπράσυνεν ἢ χρῆσις ἀλευρωδῶν τροφῶν καὶ γάλακτος· ἐγ ώ δὲ ὑπῆρχεν ἢ μεγαλειτέρα ἐλπὶς περὶ τῆς σωτηρίας

τοῦ ἄρρωστου, διὰ σπασμωδικοῦ τινος ἰσχυροῦ βηχός ἐπεκάθη⁸ σεν ἐν τῇ ἐπιγλωττίδι πτύελον καὶ ἐπέφερεν ἐν τῇ στιγμῇ τὸ⁹ θάνατον.

Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν τοιούκων περιπτώσεων, βήχοντος τοῦ πάσχολος, καλὸν εἶναι διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς φρονίμου νοσοκόμου νὰ τηρῆται κατά τι ἀνάρρωπος ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας, ἐπιτιθεμένης εἰς τὸ μέτωπον τοῦ βήχοντος, νὰ ὑποβοηθῶνται κατά τι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Εὔθυς δὲ ἅμα ἵδη ὁ τοιοῦτος φρόνιμος νοσοκόμος ἐπικειμένην ἢ ἐπελθοῦσαν τὴν πνιγμονὴν ἔνεκα ἐπικαθίσεως πτυέλου εἰς τὴν ἐπιγλωττίδα οὔδε στιγμὴν πρέπει νὰ χάσῃ εἰς τὸ νὰ πράξῃ ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν.

Ἐπὶ τινῶν περιπτώσεων ὁ τοιοῦτος σπασμωδικὸς βῆξ γίνεται τρόπον τινὰ καθ' ἔξιν, καὶ παρατείνεται ἐπὶ μῆνας δλοκλήρους, ίατροί τινες μάλιστα ἰσχυρίζονται ὅτι εἶδον σπασμωδικὸν βῆχα παραταθέντα καὶ δύο δλόκληρα ἔτη. Ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων ἀναγκαιοτάτη καθίσταται ἢ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος, καὶ ἀν μὲν ὑπάρχωσιν εὔκολαις νὰ μεταβῇ ὁ ἄρρωστος ἀπὸ τοῦ συνήθους τόπου τῆς διαμονῆς του εἰς ἄλλο ὑγιέστερον ἢ εὐκραέστερον κλίμα, ἀς πράξῃ τοῦτο ὅσον ἔνεστι τάχιον μετὰ τὴν τρίτην περίοδον. ἀν δικιας τούναντίον δὲν ἔχῃ τὰ μέσα νὰ μεταβῇ εἰς ὑγιέστερον κλίμα, τότε ἀς μεταβῇ τούλαχιστον εἰς οἷόν δή ποτε ἄλλο κλίμα, ἔστω καὶ φύσει χειρότερον τοῦ συνήθους τόπου τῆς διαμονῆς του· ἀν δὲ καὶ τοῦτο ἥναι δύσκολον, τότε ἀς μεταβῇ τούλαχιστον ἀπὸ τῆς μιᾶς συνοικίας τῆς αὐτῆς πόλεων εἰς ἐτέραν, διότι πολλάκις καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη ὡφέλιμον τότε.

Ἐντάῦθα ἐπρεπε νὰ εἴπωμέν τινα καὶ περὶ ἐπισπαστικῶν καὶ ἔκδορίων, τὰ ὅποῖα τινὲς μάλιστα, καὶ ιδίως Αὔτεροντίθος, τὸ παρ' αὐτοῦ ἐφευρεθὲν καὶ ὄνομασθὲν αὔτεροντίθειον χρίσμα, ἔθεωρησαν καὶ ὡς εἰδικὰ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἢ πεῖρα ἀλλῶν ίατρῶν δὲν ἐπεκύρωσε τοῦτο· τούναντίον μάλιστα πολλοὶ ίατροὶ παρετήρησαν πολλὰ ὄγκης, ὅτι πᾶν τὸ διεγείσον πάνον καὶ ἔρεθισμὸν, διεγείρει συχνότερον καὶ τοὺς παροξυσμεὺς τοῦ σπασμωδικοῦ βάχος· τούτου ἔνεκα ἀπὸ ρούουσιν οὐχὶ μόνον τὸ αὔτεροντίθειον χρίσμα, τὸ ὅποιον προξενεῖ τῷ ὄντι δριμυτάτους πόνους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἔκδορια, τὰ ὅποῖα κατὰ τὴν τρίτην περίοδον ἔσως δὲν εἶναι ἀλυσιτελῆ. καὶ μάλιστα τὰ διαρκῆ ἢ τὰ λεγόμενα ἀγγλικά.